

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Філософський факультет
Кафедра політології

**МЕХАНІЗМ ТА АПАРАТ ДЕРЖАВИ: ТЕОРЕТИКО-
МЕТОДОЛОГІЧНІ
ЗАСАДИ СПІВВІДНОШЕННЯ**

Кваліфікаційна робота
зі спеціальності 052 - Політологія
освітнього рівня «Бакалавр»

студентки
IV курсу ОР «Бакалавр»
денної форми навчання
Вероніка МАКЛАГІНА

Науковий керівник –
доктор філософських наук, професор
Федір КИРИЛЮК

Допущено до захисту:
Завідувач кафедри _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВИ	
1.1 Наукові підходи до розуміння механізму держави та основні методи її дослідження	5
1.2 Поняття та ознаки механізму держави	8
1.3 Структура механізму держави	11
РОЗДІЛ II. АПАРАТ ДЕРЖАВИ ТА АСПЕКТИ ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ З МЕХАНІЗМОМ ДЕРЖАВИ	
2.1 Поняття та ознаки апарату держави	14
2.2 Принцип дії в апараті держави	17
2.3 Загальна характеристика органів законодавчої, виконавчої та судової гілки влади	21
2.4 Аспекти співвідношення механізму держави та апарату держави	30
РОЗДІЛ III. ПРИКЛАДИ РОБОТИ АПАРАТУ ДЕРЖАВИ ТА ЙОГО МЕХАНІЗМУ В КРАЇНАХ ЛІДЕРАХ	
3.1 Іноземний досвід співвідношення апарату держави у Франції, Німеччині	35
3.2 Переваги та недоліки організаційної роботи механізму держави в провідних країнах Європи	37
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Держава – це унікальний витвір людської цивілізації. Протягом всього свого життя людина залежна від держави, котра нас і забезпечує нашим оточуючим суспільством, адже вбачає в останній оплот захист наших прав та свобод. Отже проблема вивчення держави, її основних різновидів та концепцій є актуальною як для практики, так і для сучасної політичної науки. У той час, коли всі інші елементи політичної системи можуть за різних умов з'являтися і зникати, виконавши свої функції, держава є необхідною на всіх етапах розвитку людства, виступаючи об'єднуючим елементом, що узгоджує різноманітні суспільні інтереси заради злагодженого вирішення загальних справ та поступального руху вперед. У науковій літературі виникає багато питань з даної проблеми: поняття механізму держави, співвідношення понять державний апарат і механізм держави, визначення системи органів, що реалізують основні напрямки державної діяльності і є складовими частинами державного механізму.

Механізм держави є саме той реальною організацією матеріальної сили, маючи в своєму розпорядженні якої, держава здійснює владу. Механізм є структурним і предметним уособленням держави, з якого воно складається. Будь-який політичний режим неможливий без суб'єктів його здійснення, якими є апарат влади, державні органи, установи, організації, посадові особи.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в тому, що б на основі аналізу чинних наукових розробок, законодавства, вітчизняного й сучасного досвіду у сфері державного апарату, а саме у органів законодавчої, виконавчої і судової гілки, провести теоретичний огляд, класифікацію і аналіз організаційних форм роботи механізму та апарату держави і їх наукове співвідношення, також визначити закономірності і тенденції розвитку феномену, поглиблення теоретичного базису для подальшої розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності та результативності здійснення роботи механізму та апарату держави. Досягнення зазначеної мети забезпечується вирішенням таких завдань: визначити структуру та наукові розуміння механізму держави та методи її дослідження; визначити та проаналізувати сутність роботи механізму та апарату держави; їх засади

співвідношення та підходи до організаційних форм роботи; визначити поняття й окреслити сутність законодавчої, виконавчої, судової гілки; окреслити шляхи удосконалення організаційної діяльності механізму держави; проаналізувати проблеми і мінуси роботи механізму та апарату держави їх складової.

Об'єктом дослідження є механізм та апарат держави та його теоретико-методологічні засади і їх співвідношення.

Предметом дослідженням є механізм та апарат держави його структура та ознаки.

Методи дослідження:

- аналітичний метод – у вивченні філософської, культурологічної та політологічної літератури для формування методологічних та теоретичних засад дослідження;

- системний – для дослідження різних ідейно-теоретичних витоків формування апарату та механізму держави;

- компаративний – для виокремлення основних особливостей учення, що досліджується, порівняно з попередніми теоріями. Використовуються також загальнонаукові принципи об'єктивності, історизму, системності, світоглядного плюралізму. У дослідженні широко використовувалися методи системного та структурно-функціонального аналізу, формально-логічний та формальноюридичний методи.

Структуру дипломна робота складає титульна, зміст, вступ, три розділи та дев'ять пунктів, висновки, список використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи становить 46 сторінок, список використаних джерел нараховує 41 найменувань.

Розділ I

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВИ

1.1 Наукові підходи до розуміння механізму держави

Сучасне розуміння країни дозволяє розглядати її як високорозвинену форму організації, в якій люди живуть разом у певній галузі на певній території. Його завдання полягає у консолідації та захисті соціальних інтересів людей через діяльність спеціальних органів, що керують суспільством, хоча на даний момент це завдання поки що не здійснене.

Системний підхід до розуміння власне самого механізму держави є такою підставою для висновку, що категорія «механізм держави» сьогодні активно набуває нової суті і змісту, внаслідок чого і потребує свого, самостійного визначення для подолання термінологічного розмаїття й більш чіткого відображення сутності сучасного розуміння поняття «механізм держави». Механізм держави є реальною організаційною силою, маючи у своєму розпорядженні державу, яка проводить певну політику.

Необхідно зазначити, що категорія «механізм держави» змінювалась у ході розвитку суспільства і держави. У вітчизняній юридичній літературі ХХ ст. поняття «механізм держави» почало застосовуватись у 20-30-х рр. після обґрунтування необхідності механізму держави даного періоду. Її зміст складала діяльність партії, яка через державу та недержавні організації проводила свій політичний курс. У другій половині 50-х років ХХ сторіччя, після смерті І.В.Сталіна були переглянуті догмати радянської ідеології й у 60-і роки таке розуміння механізму держави замінила концепція політичної організації чи політичної системи суспільства [1, с. 105]. Поняття «механізм держави» включає також державні установи та організації, а також «матеріальний додаток» державного апарату (збройні сили, поліція, кримінальні установи тощо), на основі яких діє державний апарат.

Існує чимало різних поглядів провідних вчених-юристів та політологів на поняття механізму держави. Доктор юридичних наук, академік Національної академії правових наук України Скакун О. Ф. зазначає, що механізм держави - це цілісна,

ієрархічна, динамічна система державних органів, підприємств, установ, інститутів, що здійснює завдання і функції держави на основі і в межах права і слугує їй (державі) організаційно-економічною, організаційно-політичною, організаційно-соціальною, організаційно-культурною основою.

У 60— 80-х рр. з'являється концепція політичної системи суспільства як механізму здійснення політичної влади державою та недержавними структурами [2, с. 389]. У широкому розумінні поняття саме державного апарату як сукупності всіх державних органів збігається з визначенням механізму держави та вважається ідентично йому, але вони не тотожні одне одному та мають кожен свою специфіку роботи. Під державним апаратом розуміють унітарну і гармонійну систему органів, наділених повноваженнями на виконання державних функцій і які мають для цього матеріальні ресурси. Хоча основним підрозділом державного механізму є державний орган, а його основну (матеріальну) частину складають державні підприємства та державні установи. До державного механізму, крім державних органів, повинні входити державні установи та інші організації, які здійснюють «практичну роботу з реалізації адміністративних, захисних та захисних функцій держави. Термін "механізм держави" може бути тотожним поняттю "державний апарат" лише в тому випадку, якщо термін "державний апарат" розуміється в більш широкому розумінні як система всіх організацій, які разом з державними органами складають єдине ціле.

За радянських часів широке поширення мало наступне визначення механізму держави, запропоноване В.В. Копейчиковим: «Механізм держави включає в себе всю систему радянських державних організацій - організованих державою колективом людей, що забезпечують керівництво і безпосереднє здійснення функцій держави. Державні організації, що утворюють у своїй сукупності механізм держави в залежності від істоти стоять перед цим завданням (свого основного призначення) і що впливають звідси відмінності в компетенції, порядок утворення, внутрішньої структури і т. д. поділяються на органи держави, державні підприємства та державні установи » [3, с. 30]. Таким чином, на думку автора, механізм держави являє собою систему трьох основних елементів: державних органів, державних підприємств державних установ.

Думка В. В. Копейчикова, щодо поняття механізму держави поділяє і ряд інших вчених - фахівців у галузі теорії держави і права, державного і адміністративного права. Так, питання про місце підприємств та установ в механізмі держави, про поділ державних організацій на органи держави, підприємства і установи розглядають в своїх роботах В.А. Власов, С.Ф. Кечекьян, Ю.М. Козлов, Ц.А. Ямпільська та ін.

Провівши аналіз наведених вище визначень щодо сутності поняття «Механізм держави», погодимося з думкою О.І. Маминої [4, с. 56], яка вважає, що на сучасному етапі механізм держави являє собою систему державних органів, функціонування яких засноване на законодавчо закріпленому принципі поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову, які мають необхідними «речовими» (матеріальними) придатками, а також державних установ і організацій, через діяльність яких здійснюються завдання і функції держави. При цьому очевидно, що більш точним було б визначати механізм держави як зазначену систему в динаміці, тобто в дії, в процесі здійснення державної влади.

Поняття "державний механізм" має дати можливість людям розглядати державу як єдине загальне соціальне явище, яке постійно відіграє роль у часі та просторі. Обмежуючи цю концепцію системою національних інституцій, ми значно зменшимо її сферу застосування, оскільки вона повинна включати не лише певний набір елементів, але також її призначення, методи, дії та методи роботи. Очевидно, що існує багато способів визначити одне і те ж явище, що призводить до плутанини та неоднозначності в його розумінні.

Механізми держави повинні діяти ефективно та безперервно, інакше врегулювання політичних, економічних та соціальних проблем не дасть результату, і країна стане слабкою. Це повинно відповідати наступним важливим умовам, зокрема: забезпеченню стабільності влади та стабільності конституційних інституцій; послідовному виконанню функцій, покладених на державні установи; правильному використанню методів правового регулювання в економічній, соціальній та політичній сферах; і широка участь громадян в управлінні державними справами в процесі сприяння демократизації влади.

1.2 Поняття та ознаки механізму держави

Механізм держави є реальною організаційною матеріальною силою, а держава здійснює владу. Механізм - це структура та об'єктивне уособлення держави та матеріальне "утворення", яке її складає. Можна сказати, що цей механізм активний, постійно здійснює свій ефект через вираження статусу.

Поняття «механізм держави» тісно пов'язаний з категорією «державний апарат». Останній прийнято вживати у двох сенсах - широкому і більш вузькому. У широкому розумінні поняття державного апарату як сукупності всіх державних органів збігається з визначенням механізму держави, ідентично йому. У більш вузькому сенсі під державним апаратом розуміють апарат державного управління. Саме в цьому значенні як сукупності виконавчо-розпорядчих, управлінських органів використовується термін «державний апарат» в науці адміністративного права.

Дещо по-іншому визначається механізм в інших довідкових виданнях: - «система тіл, призначена для перетворення руху одного або декількох тіл в необхідні рухи інших твердих тіл»[5, с. 23]; - «внутрішній устрій машини, приладу, апарата, що приводить їх в дію; система, пристрій, що визначають порядок якого-небудь виду діяльності»[6, с. 234];

З огляду на динамічний характер терміна "механізм", слід визнати, що він не може використовуватися для позначення групи державних установ. Однак для того, щоб описати свою роботу та судити про вплив характеристик на суспільні відносини, цей термін є доречним. У цьому випадку доречно говорити про механізм дії держави. Невід'ємним атрибутом механізму є саме рух, найбільш адекватним використання цього терміна буде при характеристиці діяльній сторони держави, механізму його функціонування.

В.С. Нерсисянц звертав увагу на те, що уподібнення держави - машині, системи державно-владних установ технічного механізму страждає суцільним недоліком, оскільки ігнорує специфіку держави і державної влади. Держава - це не технічне, а соціальне утворення. Воно будується, структурується і діє за законами і правилами не механіки і техніки, а права, виражають ступінь і міру розвиненості волі

людей [7, с. 156]. Однак термін «механізм» міцно утвердився в гуманітарних областях знання. Так, мова може йти про механізми правового регулювання, механізм правового впливу, механізм взаємодії, механізм здійснення т. д.

Використовуючи термін «механізм держави», розуміють структуру (елементи) держави у статиці, як такі. Говорячи про функціонування держави, про взаємозв'язок, взаємодію державних органів, застосовують категорію «механізм функціонування держави». В такому контексті зміст поняття «механізм функціонування держави» збігається із сутнісним змістом попереднього підходу до розуміння категорії «механізм держави» як системи засобів державного впливу на суспільні процеси (державних органів; публічних служб і корпорацій; процедури прийняття державних рішень; ресурсного забезпечення) [8, с. 47-48].

Функціонування та розвиток державних інститутів не є незалежними від інститутів громадянського суспільства. Він має дві правові основи для взаємодії з органами місцевого самоврядування, які не є частиною системи державних органів влади. Він базується на спільності завдань у галузі економічного та соціального розвитку. Водночас закон дозволяє передавати певні повноваження держави органам місцевого самоврядування. Останні повинні передати необхідні матеріальні та фінансові ресурси. Здійснення дозволу державного контролю.

У країні діє повна система органів. Всі вони діють на основі загальних принципів і правил, у них є спільні завдання та цілі, і вони виконуються відповідно до єдиного плану. Між ними існує ієрархічний взаємозв'язок, тобто різні інститути та групи підпорядковуються один одному, а їх діяльність координується між собою. Кожний орган бере на себе частину своєї роботи. Деякий контроль, тобто контроль. Інші є обов'язковими установами, без них держава не може існувати. Обов'язковими органами є поліція, армія, в'язниця тощо – це є органи примусу.

Такий підхід до державного механізму більш повно відображає державне явище та важелі стабільного функціонування держави, проте, на думку більшості українських вчених, поняття "механізм держави" охоплює лише систему державних

організацій. Останні класифікуються за основним призначенням: державні установи, які є системою державних інститутів (законодавство, управління, юстиція, контроль і нагляд), які мають повноваження надати державі повноваження виконувати завдання та функції держава. Держава; Державні підприємства та установи під керівництвом державних установ фактично виконують завдання та функції держави в економічній галузі (виробнича, науково-дослідна, торгова та інша економічна діяльність) - підприємства - або діяльність, пов'язана зі створенням нематеріальні активи в суспільстві та створення духовної сфери.

Поняття «механізм держави» розкривається через його риси, ознаки. У науковій літературі називають їх так » [9, с. 48]; - по-перше, це колектив людей, що володіють професійними навичками управління. Мається на увазі управління державними справами (внутрішніми і зовнішніми) в формах, передбачених Конституцією; - по-друге, механізм держави є система державних органів, яка ґрунтується на єдності загальних принципів його формування і діяльності (наприклад, поділ влади, повагу прав людини, гласність, законність); - по-третє, наявність владних, обов'язкових для всіх повноважень, з одного боку, і наявність правових зв'язків і відносин всередині системи державних органів, з іншого боку; - по-четверте, наявність матеріальних і організаційних знарядь примусу і інше.

Механізм сучасної держави відрізняється високим ступенем складності, різноманіттям складових його частин, блоків, підсистем.

Один з найважливіших параметрів механізму держави - наявність громадського контролю за діяльністю державного апарату - в умовах надзвичайної ситуації втрачає свою практичну значимість в силу неможливості реалізації даної функції. Подібні обмеження повинні сприйматися не як заходи, спрямовані виключно на скорочення демократичних елементів, а як заходи вимушені, тимчасові, обумовлені надзвичайним станом, що мають на меті максимально надати безпеку для самих громадян. Під обмеженим контролем слід розуміти організаційну систему відносин суспільства із представниками органів державної влади та інших елементів механізма

держави. Важливо, щоб громадський контроль не перетворювався на самостійний орган, який буде цілеспрямовано впливати на діяльність держави.

1.3 Структура механізму держави

Механізм сучасної держави характеризується високим ступенем складності, різноманітністю компонентів, блоків, підсистем. Під структурою державного механізму розуміють його внутрішню структуру, порядок регулювання його зв'язків, елементів, їх підпорядкованість, співвіднесення та взаємозв'язок.

Для здійснення державної влади та для виконання державних функцій створюється державний апарат – система органів та осіб, які наділяються певними правами та обов'язками щодо реалізації державної влади. Як зазначає О.І. Ющик, державна влада належить народові і здійснюється від його імені державним апаратом [10, 257].

Механізм держави надто мобільний, як динамічна конструкція, яка опосередкована безліч соціально-економічними, політичними та іншими процесами. Будь-які зміни у розвитку держави це відразу відображається на моделі механізму держави, змінюються правила його функціонування організація, управління та взаємодії між окремими структурними елементами.

Механізм держави має свою структуру, під якою розуміється його внутрішню будову: перше – це державні органи, які знаходяться в тісному взаємозв'язку і співпідпорядкованості при здійсненні своїх безпосередніх владних функцій. Особливістю цих органів є те, що вони мають державно-владними повноваженнями, тобто такими засобами, ресурсами і можливостями, які пов'язані з силою держави, з прийняттям загальнообов'язкових управлінські рішення (парламент, президент, уряд,

міністерства, відомства, державні комітети, губернатори, адміністрації країв і областей і т. д.).

По друге – це державні організації - такі підрозділи механізму держави, які мають здійснювати охоронну діяльність цієї держави (збройні сили, служби безпеки, поліція, податкова поліція і т. д.).

По третє – це державні установи - такі підрозділи механізму держави, які владними повноваженнями (за винятком їх адміністрацій) не володіють, а здійснюють безпосередню практичну діяльність по виконанню функцій держави в соціальній, культурній, виховній, науковій сферах (бібліотеки, поліклініки, лікарні, пошта, телеграф, науково-дослідні інститути, вузи, школи, театри і т. д.).

Наступне – це державні підприємства - такі підрозділи механізму держави, які також не володіють владними повноваженнями (за винятком їх адміністрацій), а здійснюють господарсько-економічну діяльність, виробляють продукцію або забезпечують виробництво, виконують різні роботи і надають численні послуги для задоволення потреб суспільства, одержання прибутку.

Та державні службовці (чиновники), спеціально займаються управлінням. Державні службовці різняться за своїм правовим положенням в механізмі держави [11, с. 124]. Залежно від їх компетенції їх можна розділити на такі типи: а) особи, які займають посади, пов'язані з безпосереднім здійсненням повноважень державного органу (президент, глава уряду, заступники міністрів тощо); б) особи, які займають посади, що безпосередньо здійснюють повноваження, зазначені вище. працівники (помічники, радники, консультанти тощо); в) особи, які займають посади, створюються державними органами з метою здійснення та забезпечення повноважень цих органів (посадових осіб, спеціалістів, керівників структурних підрозділів персоналу тощо); є) особи, які не мають адміністративних повноважень (лікарі в державних медичних закладах, викладачі університетів, інші працівники, які отримують зарплату з державного бюджету);

Останнє – це організаційні і фінансові кошти, а також примусова сила, необхідні для забезпечення діяльності державного апарату.

Механізм держави та його структура не залишаються незмінними та застояними. На них роблять свій вплив як внутрішні (культурно-історичні, національно-психологічні, релігійно-моральні особливості, територіальні розміри країни, рівень економічного розвитку, співвідношення політичних сил тощо.), Так і зовнішні (міжнародна обстановка, характер взаємин з іншими державами і т.п.) фактори.

Якщо держава має величезну територію, буде доречною його система управління, яка повинна включати загальну структуру державного механізму (загальні федеральні органи державної влади та адміністративні органи, а також органи державної влади та федеральні органи управління); в умовах війни це військові, особлива роль військ, військових підприємств тощо; в умовах високого рівня злочинності, корупції та інших негативних явищ "болю" в державних установах правоохоронні органи, присвячені "хірургічному" втручанням та ліквідації цих "хвороб" мають особливе значення; в умовах психічної кризи за цих обставин спочатку слід висувати пропозиції щодо науки, освітніх підрозділів, закладів культури тощо.

Розділ II.

АПАРАТ ДЕРЖАВИ ТА АСПЕКТИ ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ З МЕХАНІЗМОМ ДЕРЖАВИ

2.1 Поняття та ознаки апарату держави

Державний апарат являє собою систему органів, за допомогою яких здійснюється державна влада, виконуються функції держави, досягаються різноманітні цілі та завдання держави. Він є важливим складовим елементом будь-якої держави, що забезпечує управління державними і громадськими справами.

Правильним буде визначення, що державний апарат представляє собою систему органів держави, за допомогою яких здійснюється державна влада, виконуються основні функції, досягаються цілі і завдання, що стоять перед державою на різних етапах її розвитку [12, с. 157].

Поняття державного апарату як складова частина категорійного арсеналу теорії держави і права є узагальнюючим, тобто охоплює на основі спільних ознак усю сукупність різноманітних за конкретним спрямуванням діяльності державних органів. Державний орган розглядається теорією держави і права як первинний структурний елемент державного апарату, саме з державних органів складаються його окремі ланки і підрозділи, вся система державного апарату як цілісного явища [13, с. 118].

Державний апарат являє собою систему законодавчо закріплених державних органів, які виконують функції та обов'язки держави шляхом управління суспільств державний апарат представляє собою цільову систему державних органів, яка базується на обсягах цін та завдань, єдиних принципах його організації та діяльності. Його структурним первинним елементом є державні органи.

Органи, що складають державний апарат, взаємодіють як складові частини строгої ієрархічної системи, що базуються на підпорядкуванні вищестоячих органів, що діють у межах своєї компетенції;

Є декілька варіантів визначення поняття державного органу. Одні автори вважають, що орган держави – це структурно відокремлений, внутрішньо організований колектив державних службовців, який наділений компетенцією для виконання певних владно-управлінських функцій і завдань держави, інші характеризують його як структурно організований елемент державного механізму, наділений владними повноваженнями та необхідними матеріальними засадами для здійснення завдань [2, с. 81].

Малько О. В. зазначає, що в юридичній науці поняття "механізм держави" і "державний апарат" зазвичай вживаються як синоніми, хоча існує точка зору, згідно з якою під державним апаратом розуміється система органів, які безпосередньо здійснюють у правлінську діяльність і наділені для цього владними повноваженнями, а в поняття "механізм держави" включаються поруч з державним апаратом ще й державні установи та організації, а також "матеріальні придатки" державного апарату (збройні сили, міліція, кримінально-виконавчі установи і т.д.). спираючись на які діє державний апарат [14. с. 218].

Існує наукова точка зору, відповідно до якої державний апарат представляє усі державні утворення в статистиці, тоді як державні механізми стосуються одних і тих самих сутностей, але вони однакові за динамікою. Вивчаючи оснащення держави, вони спочатку говорять про мету, формування та можливості державних установ, а також вивчають механізми держави - безпосередньо про діяльність державних установ та їх взаємозв'язок між собою при здійсненні певних специфічних систем.

Похідною від структури державної влади є структура державного апарату, оскільки структурні елементи державної влади принципово впливають на внутрішню характеристику тих установ, які можуть входити до складу державного апарату. У науці висловлюється думка, що класифікації піддається державний апарат залежно від сфери, на яку він здійснює управлінський вплив.

Українські правознавці Кириченко В.М. та Куракін О.М. визначають наступні ознаки державних органів: 1) вони є структурним елементом апарату держави; 2)

мають певну економічну і організаційну відокремленість і самостійність; 3) створюються державою чи обираються безпосередньо народом; 4) наділені нормативно закріпленими державо-владними повноваженнями; 5) мають відповідну компетенцію, приймають юридично обов'язкові нормативні та індивідуальні акти; 6) характеризуються відповідною організаційною структурою; 7) здійснюють свої функції від імені держави [15, с. 65].

Професор Ю.М. Оборотов виділяє такі ознаки державного апарату: державний апарат складається з системи державних органів, які наділені владною компетенцією, втілюють завдання держави, складаються зі спеціально уповноважених осіб, які виконують свої функції у межах компетенції органу, а матеріальна база державних органів складається коштом платників податків [16, с. 126].

Частина державного апарату представлена державною (невоєнною та невоєнізованою, владно-державною, владно-адміністративною, владно-управлінською, адміністративно-державною) бюрократією, а інша частина – військовими та воєнізованими державними установами [17, с. 646]. Перші складаються з невоєнних і невоєнізованих державних службовців або чиновників (у широкому змісті цього слово), другі ж – з військовослужбовців і воєнізованих державних службовців. І ті, і інші забезпечують виконання органами державної влади властивих їм владнодержавних функцій (у т.ч., прийняття та виконання ними загальнозначущих і загальнообов'язкових рішень), мають для цього відповідні права та обов'язки або відносно інших держав, або відносно громадян або підданих власної держави.

Державний апарат - це структурована категорія. Структура державного апарату виявляється у його внутрішній структурі, а також у порядку взаємодії та співвідношенні складових елементів. Основними з них є: система органів державної влади; система органів державного управління; судова система. Кожна з цих систем є носієм відповідної державної влади.

Механізм формування державних інституцій змінюється у напрямку посилення консерватизму шляхом зменшення або повної відмови від виборів для встановлення системи національної структури, мінливості та підзвітності. Основними причинами є: принцип призначення, ротація персоналу, суворе вертикальне підпорядкування та особиста відповідальність. Як і раніше, принцип координації та підпорядкування в роботі національних механізмів є вирішальним, оскільки навіть за наявності аварійних органів вони суперечливі і не можуть швидко взаємодіяти з державними органами та органами місцевого самоврядування. Військове керівництво також може призвести до організаційного хаосу. Неefективність та багато помилок в управлінні, безрезультатність і безліч помилок в управлінні.

Форми діяльності державного апарату: безпосередньо-управлінські та правові. Вони обумовлені змістом його функцій, які він виконує.

До правових форм відносяться: 1) правотворча діяльність - видання нормативних правових актів, судових прецедентів, нормативних правових договорів; 2) право-виконавча діяльність - реалізація юридичних норм; нагляд і контроль за дотриманням законів, притягнення винних до юридичної відповідальності; 3) судова діяльність.

2.2 Принцип дії в апараті держави

У діяльності державного апарату принципи відіграють суттєве значення, оскільки вказують на основні риси, сутнісні характеристики, зміст і призначення всієї досліджуваної категорії. Ідеться про основоположні ідеї та відповідні вимоги, котрі визначають як структуру державного апарату, так і порядок взаємовідносин у ньому, а також основні риси управлінської діяльності. Організація та діяльність державного

апарату – це відправні засади, незаперечні вимоги, висунуті до формування і функціонування державних органів.

Термін «принцип» (від лат. *principium* — основа, початок) в науковій літературі означає основне, початкове положення будь-якої теорії, вчення тощо; керівну ідею, основне правило діяльності [18, с. 490]. Юридичні джерела визначають принцип як засади, початкові ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю та відображають істотні положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної або громадської організації [19, с. 110].

Під принципами слід розуміти певні основи, найбільш важливі визначення, правила, на яких ґрунтуються певні правові явища. Крім того, ці принципи включають в себе основні ідеї, якими керуються у своїй діяльності організації та органи влади [20, с. 1].

Аналіз різних підходів до поняття «принцип» дозволяє зробити висновок про те, що в науці немає істотних розбіжностей в розумінні його сутності. Разом з тим у вітчизняній юриспруденції відсутня загальновизнана концепція принципів організації та функціонування органів державної влади. У науковій та навчальній літературі, як правило, йдеться не про принципи організації та функціонування державної влади як такої, а про принципи держави в цілому, принципи організації та діяльності її механізму, апарату. Саме з цієї причини, мабуть, істотно різняться й підходи авторів до виділення принципів організації державної влади.

Принципи організацій та діяльності державного апарату конкретної держави закріплення в його конституціях та відповідних законах, пов'язаних з окремими системами (точнішими, підсистемами) державного апарату: закони про суди, право-владштування.

Крім того, до них пред'являються такі вимоги: 1) несуперечності, що не допускає існування двох взаємовиключних принципів; 2) повноти, так як в своїй системній сукупності принципи повинні визначати всі найбільш важливі аспекти

формування і діяльності державного апарату; 3) відносну самостійність, яка виключає можливість взаємного дублювання кількох принципів.

Функціонально всі ці принципи спрямовані на організацію зовнішніх зв'язків з навколишнім середовищем (населенням, політичними партіями і т. д.) і внутрішніх зв'язків, що забезпечують ефективну настройку самого державного апарату.

Принципи організації та діяльності державного апарату можна визначити як зумовлені сутністю та функціональним призначенням державної влади основоположні ідеї та вимоги, які задають загальну модель формування, функціонування та порядку взаємодії між окремими елементами та набувають своїх нормативних властивостей завдяки закріпленню на законодавчому рівні.

На думку С. Ю. Наумова, А. С. Мордовця і Т. В. Касаєвої, принципи державного апарату можна визначити як основоположні ідеї, засади організації і діяльності державних органів. У цих принципах виявляються об'єктивні закономірності і динаміка розвитку тієї частини держави, яка пов'язана з державним управлінням суспільства [21, с. 57].

Ю. А. Ведерніков стверджує, що принципи організації та діяльності державного апарату – це ідеї вищого порядку, відповідно до яких створюється та проводиться діяльність державних органів. Він поділяє принципи на дві великі групи – загальні та спеціальні. Загальні принципи є основоположними для всіх державних органів та державного апарату загалом. Спеціальні принципи притаманні лише певним державним органам залежно від роду їх діяльності [22, с. 114].

Г.О. Саміло визначив принципи державного апарату як вихідні пункти, настанови, які лежать в основі формування та функціонування державних органів [23, с. 65–66].

Організація, функціонування та перспективи вдосконалення механізму держави є однією з актуальних теоретичних і практичних проблем, досліджуваних юридичною наукою. Справа в тому, що для соціально-демократично правової держави вкрай важливим є питання його раціональної взаємодії з інститутами

громадянського суспільства, розвиток якого неможливо без теоретичної розробки та впровадження в практику стабільних основоположних начал в якості яких виступають принципи механізму держави. У зв'язку з цим з метою підвищення ефективності діяльності державного механізму виникає необхідність переосмислення і всебічного аналізу принципів його організації і функціонування.

Інший російський дослідник, В. Гончаров серед принципів організації та функціонування органів державної влади виділяє: принципи поділу влади; централізму і децентралізації; законності і виборності органів державної влади; колегіальності; єдиноначальності та відповідальності посадовців органів державної влади; професіоналізму та етики державних службовців; участі громадян в управлінні державними справами; гласності в роботі державної влади та ін. [24, с. 4–16]. Як бачимо, в цій класифікації автор об'єднує принципи організації органів державної влади і принципи діяльності державного апарату.

Робота державних установ, пов'язана з особливим значенням для суспільства, передбачає встановлення імунітету для осіб, що приймають політичні рішення (президентів, глав урядів, генеральних прокурорів, суддів, представників та інших типів політичних еліт). Працівники державних установ встановлюються державними службовцями, які, з одного боку, в силу особливості своїх посад передбачають певні обмеження своїх прав та повноважень, а з іншого - надає певні переваги та системи захисту. Серед відомств державного апарату існує інститут з відставки. Це означає встановлення спеціальної процедури, що вимагає заміни та відставки конкретних експертів для країни та її політики на основі законодавства.

2.3 Загальна характеристика органів законодавчої, виконавчої та судової гілки влади

Теорія поділу влади передбачає наявність трьох незалежних гілок державної влади. Між ними існує механізм стримувань і противаг, який забезпечує неможливість надмірної концентрації влади в одних руках або в одному із владних інститутів. У демократичних країнах державна влада ділиться саме на три гілки: законодавчу, виконавчу і судову. Кожна влада виконує власні функції є самостійною і не втручається в справи іншої. Законодавча влада (перша влада) - видає закони, що регулюють поведінку людей і їх об'єднань. Виконавча влада (завжди вторинна по відношенню до законодавчої) - забезпечує виконання законів, втілення до життя рішень законодавчої влади. Судова влада - розглядає правові спори та конфлікти.

Творцями концепції розподілу влади вважаються англійський філософ Дж. Локк та французький правознавець і філософ Ш. Монтеск'є, хоч окремі ідеї розподілу влади сформульовані ще в античні часи і Середньовіччя. Нині принцип розподілу влади взятий на озброєння всіма сучасними правовими державами, проте це зовсім не означає, що він реалізується у тому вигляді, в якому розподіл влади замислювався його творцями. За час існування принципу розподілу влади світ істотно змінився, тому цілком закономірними є намагання сучасників адаптувати ідеї Локка – Монтеск'є до соціокультурних і політичних особливостей глобалізованого XXI століття та кожної окремої країни. Така адаптація, щоправда, зводиться часом до конструювання ряду нових гілок влади, які обумовлені удосконаленням і ускладненням державного апарату, що відбулися після Дж. Локка і Ш. Монтеск'є (особливо помітна така тенденція останнім часом в Україні) [25, с. 364].

У Конституції України, як і у конституціях інших держав, принцип розподілу влади не реалізується в його чистому вигляді. Тому має йтися не про цілковите відокремлення однієї гілки влади від іншої, а про їх збалансування, взаємний контроль. Жодна гілка влади не повинна отримувати переваги над іншими гілками

влади. Жодну гілку влади не можна позбавляти повноважень, необхідних їй для виконання визначених Конституцією функцій.

Тільки реалізація цих вимог може гарантувати права і свободи людини та утвердження верховенства права. Оскільки про принцип розподілу влади вже йшлося раніше, на цьому завершимо його коротку характеристику.

Законодавча влада — термін, який вживається у кількох значеннях: 1) — це орган, який згідно з Конституцією має право прийняття та зміни законів; 2) функція щодо прийняття законів; 3) іноді під законодавчою владою водночас розуміють і орган, і функцію щодо прийняття законів. Прикладами розуміння цього терміна у першому значенні може слугувати норма ст. 75 Конституції України і ч. 1 ст. 58 Конституції Румунії, згідно з якими парламент є єдиним органом законодавчої влади в країні. У французькій доктрині, навпаки, законодавча влада асоціюється з владою, яка приймає закони (ст. 34 Конституції Франції) [26].

У сучасній державознавчій вітчизняній літературі, на нашу думку, най' більш вдале визначення цього поняття дав Ю. Шемшученко: «Законодавча влада — одна з гілок державної влади, головним призначенням якої є здійснення державної влади шляхом законотворення» [27 с. 342].

У здійсненні законодавчої влади беруть участь кілька державних органів (насамперед, парламент, глава держави, уряд), хоча і обмежено, але народ також уповноважений здійснювати цю владу (за допомогою референдуму). Певну роль відіграє орган конституційної юрисдикції — Конституційний Суд України тощо. Тому поняття «законодавча влада» доцільно визначити як владу, що здійснюється переважно державою, її органами, безпосередньо громадянами на референдумі, врештірешт, від імені всього суспільства як єдиного колективу. Така дефініція випливає з норми ст. 5 Конституції України, яка містить такий припис: «Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування».

За допомогою конституції нація, як перше й єдине джерело влади, передає здійснення цієї влади різним індивідам або установам, які відтепер стають справжніми носіями влади, що здійснюються від імені нації, але жоден із цих індивідів і жодна з цих установ при цьому не можуть користуватися або розпоряджатися владою за власним правом. Правлячі індивіди або установи мають діяти від імені нації, яка репрезентує собою колективну і неподільну єдність. Отже, представництво повинно розумітися як конституційна влада, яка належить представникам і яка дає їм змогу «здійснювати волевиявлення від імені нації». Запровадженням представництва встановлюється юридична компетенція приймати рішення державного порядку [28, с. 60-61].

І на сьогодні законодавча функція є ключовою і найбільш об'ємною за своїм значенням і змістом. Результатом її реалізації є формування правової системи держави, що забезпечує завдяки законодавству правове регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі розвитку суспільства і держави, і які вимагають державного регулювання у формі законодавчих приписів. Поточне завдання законодавчої діяльності парламенту полягає у підготовці та прийнятті законів, безпосередньо передбачених Конституцією, і тих законів, які забезпечують потреби розвитку суспільства і держави в усіх сферах їх життєдіяльності. При цьому слід наголосити, що законодавство є безпосереднім інструментом формування стратегії й тактики такого розвитку. У правовій державі законодавча діяльність повинна бути спрямована на забезпечення абсолютного пріоритету і главенства в організації всіх сфер життєдіяльності суспільства і держави, прав і свобод людини, шляхом створення законів, що забезпечують їх захист, тобто на практичну реалізацію принципу правозаконності.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є Верховна Рада, тобто парламент.

Законодавча влада посідає особливе місце в системі органів публічної влади. Вона визначає організацію та функціонування виконавчої та судової влади і в такий спосіб відіграє свою орієнтовну роль стосовно цих гілок державної влади.

У країні діє пропорційна система формування Верховної Ради: всі 450 депутатів Ради обираються за загальнонаціональними виборчими списками від політичних партій і виборчих блоків у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на основі пропорційного представництва.

У разі невходження депутата, обраного до Верховної Ради від політичної партії або блоку, до складу фракції цієї партії або його виходу зі складу такої фракції повноваження депутата припиняються достроково на підставі відповідного закону і рішення вищого керівного органу саме партії.

Верховна Рада має також значні повноваження у визначенні структури збройних сил України, служби безпеки, МВС, в формуванні судової влади, в тому числі визначає третину складу Конституційного суду і безстроково призначає інших суддів. Верховна Рада має право призначати і звільняти членів виборчої комісії, голову Національного банку (за пропозицією самого президента), призначати і звільняти главу і членів Рахункової палати.

Верховна Рада дає згоду на призначення і звільнення президентом України Генерального прокурора, має право висловити недовіру Генеральному прокурору, що має наслідком його відставку з посади.

Президент має право достроково припинити повноваження Верховної Ради в разі, якщо вона протягом одного місяця не в змозі сформувати коаліцію депутатських фракцій, також не сформувала протягом 60 днів після відставки кабінету міністрів персональний склад нового уряду, якщо не в змозі приступити до роботи протягом 30 днів.

Верховна Рада призначає чергові і позачергові вибори в органи місцевої влади, затверджує список об'єктів держвласності, що підлягають приватизації, а також визначає правові підстави вилучення об'єктів приватної власності.

Дефініція «виконавча влада» – це: по-перше, одна з гілок єдиної державної влади, функціонування якої можливе лише за умов реалізації принципу поділу влади, при цьому на неї покладається виконання законів, які ухвалює законодавча гілка –

парламент [29, с. 127]; по-друге, одна з гілок влади у державі за теорією поділу влади, сукупність повноважень і функцій з управління державою, система державних органів і посадових осіб, що здійснюють ці повноваження та функції [30, с. 386].

Кабінет Міністрів як головний орган виконавчої влади України очолює прем'єр-міністр. Кабінет міністрів має широкі повноваження і функції, пов'язані з формуванням і витрачанням державного бюджету (надає Верховній Раді звіт про його виконання), забезпеченням рівних умов розвитку для всіх існуючих форм власності. Уряд здійснює управління державною власністю, забезпечує обороноздатність, безпеку, громадський порядок.

Слід указати, що виконавча влада в Україні призначена здійснювати контрольні повноваження, управління державним майном, антимонопольну діяльність та багато іншого. Суто ж виконання законів не є домінуючим серед інших складників призначення виконавчої влади. Це скорше засіб, аніж мета чи призначення в його традиційному розумінні.

Зміст виконавчої влади, діяльності її органів впливає з призначення. Найбільш розповсюдженою позицією щодо призначення виконавчої влади є втілення в життя рішень прийнятих парламентом. Діяльність виконавчих органів ґрунтується на законах держави і спрямована на їх виконання. Покликання цієї влади полягає у виконанні управлінської організаційної діяльності, спрямованої на виконання правових актів, прийнятих або безпосередньо народом, або його представницькими органами. Саме це представляє сутність усієї діяльності виконавчої гілки влади й характер повноважень її органів, визначає підзаконність усіх рішень цієї влади. [31, с. 19].

Але варто зазначити, що роль виконавчої влади багато в чому полягає не тільки у виконанні законів прийнятих законодавчим органом. Діяльність цієї гілки влади охоплює різні сфери життєдіяльності суспільства. Для більш ефективної роботи вона має повноваження, що не пов'язані виключно з виконанням законодавчих актів. Помилково було б зводити роль і призначення виконавчої лише

до виконавчих функцій, адже здійснення державного управління потребує не лише чіткого виконання, а й вміння удосконалювати нормативно-правову базу, реагувати на суспільні потреби тобто за нею залишається можливість творчих дій. Також, органи виконавчої влади виконують і розпорядчі функції, що проявляються при здійсненні державного управління ухвалюючи певні рішення та контролюючи галузі, що підпорядковуються їм.

Органи виконавчої влади можуть ухвалювати нормативні акти загального характеру, втручаючись у сферу компетенції законодавчих органів (делеговане законодавство та регламентарна влада), вони можуть перебирати на себе певні судові функції (Міжвідомча комісія з антидемпінгу), здійснювати контроль за роботою підпорядкованого їм апарату, а також позавідомчий контроль (наприклад, інспекція пожежного нагляду) [32, с. 82].

Отже, виходячи з вищевказаного, виконавчу владу можна охарактеризувати як одну з гілок державної влади на яку покладається реалізація нормативно-правових актів держави шляхом забезпечення їх виконання з метою впливу на державу та суспільство. Така оцінка характеру діяльності виконавчої влади пов'язана в першу чергу з її функціональними особливостями та відведеною для неї ролі серед трьох гілок влад.

Судова влада – це специфічна гілка державної влади, яка здійснюється уповноваженими на це державними органами - судами - і призначення якої, є розв'язання правових конфліктів та здійснення судового контролю [33, с. 4-6].

У XVIII ст. люди відмовилися від самосуду. Цей період якраз можна ознаменувати початком перетворення судової влади в самостійну і незалежну сферу державного регулювання. Суди стають державними установами і відокремлюються від органів виконавчої влади. Спочатку в загальновизнаних правових навчаннях, особливо в теорії розподілу влади, яка була описана Дж. Локком і Ш. Монтеск'є, (починаючи з Конституції США 1787 р) і в конституційних актах.

У нинішніх демократичних державах на суди різних категорій покладено здійснення основних повноважень судової влади. До таких судів відносять: адміністративні, конституційні, спеціалізовані, суди загальної компетентності і т.д. Це означає, що група всіх судів певної держави, у яких є спільні цілі і завдання (основна з них полягає у виконанні правосуддя) - це і є судова система.

Правосуддя від імені держави може здійснювати тільки суд. Про це не без підстави вказується в юридичній літературі. Крім того, у багатьох зарубіжних країнах не дозволяється формування і функціонування надзвичайних судів. Навіть в умовах надзвичайного воєнного стану конституційне право забороняє їх створення і діяльність. Судові рішення мають виконуватися беззаперечно всіма особами, незалежно від їх положення і статусу. Правосуддя (як зазначено вище) вершиться судом, незважаючи ні на які політичні наслідки. А конституція є основою цієї законодавчої регламентації. Принципи конституції деталізуються в спеціальних законах.

В сучасній юридичній науці не всі науковці визначають судову владу як окрему гілку державної влади.

Так, на думку В. Маляренка судовою владою є діяльність усієї судової системи, яка здійснюється завдяки засобам, які притаманні лише їй та закріплені на законодавчому рівні, які забезпечують вплив на процеси, які відбуваються в суспільстві та на поведінку людини [34, с.8].

Суд, є представником обов'язкового суб'єкта цивільних правовідносин, наділений владними повноваженнями, пов'язаними з державним примусом і контролем. Разом з тим суд, зберігаючи незалежність і свою об'єктивність і неупередженість, займається не тільки керівництвом, а і сприяє іншим суб'єктам шляхом роз'яснення процесуальних прав і обов'язків, встановлення фактичних обставин і правильного застосування закону.

На відміну від суддів вищих судових інстанцій, судді місцевих судів знаходяться в безпосередньому контакті з учасниками судових процесів, несуть

важке моральне психологічне навантаження. Захопившись будівництвом «вищих», «найвищих» судових органів, судово-правова реформа практично не торкнулася роботи місцевих судів. А адже районні суди є підставою піраміди всієї судової влади. Саме районні суди найближче стоять до проблем захисту конституційних прав громадян.

Для того, щоб дати оптимальне визначення поняття «судової влади», слід проаналізувати ознаки судової влади. Судова влада, будучи самостійною і незалежною гілкою державної влади, володіє цілим рядом ознак, що розкривають її суть, дозволяють відмежувати її від інших гілок державної влади. До цих ознак судової влади слід віднести: Державний характер судової влади. Державний характер судової влади впливає зі ст.6 Конституції України відповідно до якої судова влада є однією з трьох гілок державної влади. Судова влада, як і інші гілки державної влади, здійснює свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. Незалежність, самостійність та відокремленість судової влади. Н. Юзікова зазначає, що незалежність судової влади – це принцип ефективної діяльності суду, що вільний від будь-якого зовнішнього чи внутрішнього впливу з боку органів законодавчої та виконавчої влади, фізичних та юридичних осіб. Незалежність судової влади обумовлюється конституційним розподілом влади. Судова влада виконує притаманні їй функції правосуддя та контролю незалежно від інших гілок влади, не підпорядковуючись їм [35, с.32].

Відокремленість судової влади впливає з її незалежності і самостійності. Це означає, що суди утворюють досить автономну систему, що включає не тільки суди (у вузькому сенсі слова), але й інші підрозділи, що забезпечують їх життєдіяльність [36, с.18]. Звісно, говорячи про судової влади від інших органів державної влади, не маємо на увазі абсолютну “герметичність” судової влади. Адже відомо, що забезпечення діяльності судів здійснюють органи державної влади, які належать не лише до судової, а й до законодавчої та виконавчої влади. Зокрема, з боку законодавчої влади здійснюється визначення судової системи, компетенції органів,

які її утворюють, статусу суддів, розмірів фінансування судової системи з державного бюджету, формування суддівського корпусу.

Виключність судової влади – означає, що жоден орган державної влади окрім суду не може вирішувати усі правові суперечки та приймати рішення, здійснюючи правосуддя. Держава доручає тільки судам приймати рішення з конкретних цивільних, господарських, кримінальних та адміністративних справ, що підкреслює виключність судових рішень. Тільки органи судової влади можуть застосовувати державні примусові заходи, такі як визнання особи винною, призначення покарання.

Судова влада здійснюється на основі певних принципів, встановлених нормами міжнародного та внутрішнього права. Ці принципи визначають побудову правосуддя і судочинства в цілому, обумовлюють його віднесення до певного історичного типу (формі), наприклад такі моделі кримінального процесу як інквізиційний і змагальний засновані на різних системах принципів.

Судовій владі належить функція контролю [37, с.21]. Судова влада має право на здійснення контролю за відповідністю законів Конституції, для захисту прав громадян у їх стосунках з органами виконавчої влади та їх службовими особами, а також для контролю за дотриманням прав і свобод громадян під час розслідування злочинів та проведення правоохоронними органами оперативно-розшукової діяльності.

Таким чином, враховуючи вищезазначені ознаки, під судовою владою слід розуміти специфічну гілку державної влади, що має виключну компетенцію щодо розгляду юридично значущих справ та здійснення судового контролю і яка здійснюється незалежними та самостійними судами відповідно до нормативно-визначених принципів.

2.4. Аспекти і проблеми співвідношення механізму держави та апарату держави

Всі наявні точки зору можна звести до двох основних напрямів: 1) поняття «державний апарат» та «механізм держави» збігаються; 2) поняття «механізм держави» ширше, ніж «державний апарат».

Загальна конструкція механізму (апарату) держави або державний апарат (механізм) зустрічається також в працях Р.В. Енгибарян, Ю.К. Краснова, Є.Г. Лукьяновой, Е.В. Ковряковой [38, с. 77-90] та ін. В підручнику під редакцією В.Д. Первалова механізм (апарат) держави визначається як спеціально сформована, постійно діюча ієрархічна система державних органів, установ і посадових осіб, покликаних здійснювати державну владу, виконуючи державні завдання і функції.

До механізму функціонування держави відносять все те, що пов'язане з внутрішньо державним управлінням та самоуправлінням. Першочергове значення у механізмі функціонування держави надається праву.

На сучасному етапі розвитку юридичних знань, спираючись на дослідження української вченої О. В. Ракул, усю різноманітність підходів до визначення поняття «механізм держави» можна поєднати у три основні концепції: механістичну, діяльнісну та організаційну. Згідно з першою, механізм держави визначають як метод, спосіб функціонування державних органів. Відповідно до діяльнісної концепції – це сукупність станів і процесів, послідовність дій, процес функціонування держави. Спираючись на третю – це система державних органів, установ і організацій, об'єднаних метою реалізації функцій держави [39, с. 8]

Представники даного напрямку справедливо констатують, що «механізм держави» слід розглядати у вузькому і широкому значенні. Розвиваючи схожу за своїм змістом думку, А.А. Воротніков звертає увагу на то, що в широкому сенсі в механізм держави також входять так звані «матеріальні придатки» державного апарату, називаючи серед них збройні сили, поліцію, виправні установи і ін., за допомогою яких державний апарат здійснює свою діяльність [40, с. 117-118].

По-перше, механізм держави — це система органів державної влади, заснована на єдності принципів його організації і діяльності, закріплених у конституції держави.

По-друге, механізм держави характеризується складною структурою, що відображає певне місце, яке посідають у ній різні органи державної влади, їх співвідношення та взаємозв'язки. При цьому необхідно враховувати, який системовизначальний чинник структури державного механізму в відповідних історичних умовах даної держави закріплений в її конституції.

По-третє, між державним механізмом і функціями держави існує тісний зв'язок. Функції сучасної держави здійснюються, одержують своє реальне втілення за допомогою державного механізму як сукупності органів державної влади та їх додатків.

Разом із тим, від функцій держави залежить структура державного механізму, вони безпосередньо впливають на виникнення, розвиток і зміст діяльності тих чи інших органів держави.

По-четверте, механізм держави для забезпечення покладених на нього завдань управління справами суспільства, впливу на складні соціально-економічні процеси і сфери, виконання пов'язаних з цим державних функцій має необхідні матеріальні засоби, так звані «матеріальні додатки», на які спираються у своїй діяльності окремі органи державної влади та органи місцевого самоврядування і без яких не може обходитись жодна держава.

Алексєєв вважає, що поняття «механізм» і «апарат» держави зазвичай визнають однаковими за обсягом та змістом. Хоча термін «механізм» лише підкреслює цілісність апарату, його спрямованість на результативну діяльність.

Виходячи з вище викладеного, зрозуміло, що поняття механізму держави є багатоаспектним та багатогранним. Велика кількість різних наукових поглядів,

припущень щодо його значення в повній мірі розкриває суть, ознаки та структуру даного поняття. Механізм держави повинен розглядатися не як проста сукупність його елементів, а як система цих елементів, функціонально узгоджених між собою і систематизованих в цілому. Важко узагальнити усі думки з приводу цього поняття та сформулювати єдине визначення. Все ж є аспекти, з якими погоджується більшість юристів* науковців. Отже, механізм держави — це внутрішньоєдина цілісна ієрархічна система державних органів установ, підприємств, організацій, яка в процесі функціонування і у взаємодії між собою забезпечує впорядкованість і організованість суспільних відносин, гарантуючи стабільну охорону, захист прав, свобод та інтересів людини і громадянина.

У такому аспекті механізм держави є своєрідним фізичним (людським) її втіленням як відносно відокремлений, конституційований в окремий інститут і структурно організований прошарок осіб, який склався на етапі формування держави внаслідок суспільного розподілу праці на тих, хто керує, і тих, ким керують.

На сучасному етапі розвитку юридичної науки вченими не вироблено єдиної думки щодо трактування понять «Механізм держави» і «державний апарат» апарат держави, а також їх співвідношення. Їх смислова навантаження і зміст не збігаються в повній міру, оскільки механізм держави в широкому розумінні являє собою сукупну систему наділених державно-владними повноваженнями органів державної влади, державних органів (державний апарат), а також державних підприємств, установ і організацій, що створюються і функціонують з метою реалізації різних державних функцій.

Професор А. В. Малько стверджує, що «Поняття» механізму держави прийнято вживати в широкому і вузькому сенсі. У широкому сенсі державний механізм - це сукупність державних організацій, покликаних здійснювати функції держави. У число державних організацій входять державні підприємства, державні установи та державні органи. У вузькому сенсі механізм держави збігається з категорією «державний апарат». Державний апарат - це сукупність всіх державних

органів, які здійснюють державну владу і безпосередньо реалізують функції держави» [41, с. 65].

О. В. Мартишін каже, що «механізм держави - це цілісна система державних органів, за допомогою яких здійснюється державна влада, вирішуються завдання, що стоять перед державою» [41, с. 175].

Проаналізувавши купу інформації та точок зору вчених на «механізм держави», «апарат держави» і їх співвідношення, можемо прийти до висновку, що існують численні визначення та поняття, які відрізняються один від одного, і це викликає певні труднощі як для теорії в плані пізнання і розуміння, з'ясування суті цих явищ, так і на практиці для однакового тлумачення і застосування цих визначень для вживання в своїй діяльності.

З іншого боку, такий стан справ говорить про складність і багатогранність цих явищ, і тільки плюралізм думок може вивести нас на правильний шлях. Необхідно знайти конгруентне визначення, яке змогло б об'єднати всі точки зору на ці явища і внести ясність в це питання.

Саме поняття «державний механізм» ширше від поняття «державний апарат», який є його складовою частиною. Пропоновані визначення і висновки не претендують на остаточне вирішення даного питання, а спонукають вчений світ до спільного обговорення для знаходження ефективних шляхів в цьому напрямку.

Виходячи з такого визначення державного механізму можна позначити його ознаки: Єдність. Данна ознака означає, що кожен орган державного механізму є складовою частиною єдиного цілого. Механізм держави - це не проста сукупність органів, а саме складна система органів взаємопов'язаних, взаємодіючих. Наприклад, парламент і уряд мають різні повноваження, здійснюють відповідно законодавчу і виконавчу владу, але при цьому є частинами одного державного механізму. Парламент затверджує уряд, уряд відповідальний перед парламентом. Наявність системоутворюючих зв'язків. Механізм держави немислимий без системоутворюючих зв'язків. Ці зв'язки не є зв'язками фізичного, механічного і тому

подібного характеру. Це зв'язку інформаційні. Вони об'єднують всі елементи державного механізму. І останній принцип, це ієрархічність. Підданим ознакою мається на увазі побудова державного механізму у вигляді піраміди, де вищі органи мають більше повноважень, ніж нижчестоящі, і здатні впливати на їх діяльність, а нижчестоящі органи, як правило, зобов'язані виконувати рішення вищестоящих органів.

Нещодавно було запропоновано інше порозуміння функції механізму держави як особливого каналу зв'язку між країнами та суспільством, що виникає внаслідок раціоналізації норм та інституційних принципів, що призвело до його формування як дискурсу, тобто стабільної та тривалої форми взаємодії між людьми. Комунікативне розуміння функції держави має ряд переваг. Функція - це не має нічого спільного з самою діяльністю, але пов'язане із спілкуванням - явищем ширше і всебічніше. Це дозволяє подолати загальні проблеми, що означають, що функція трактується як будь-який прояв національної діяльності. Деякі функції держави можуть бути реалізовані не тільки завдяки діяльності, але і через бездіяльність, але в будь-якому випадку всі вони здійснюються через інституціоналізовані канали комунікації. По-друге, такий погляд на функції держави підкреслює цю ідею. Функція держави походить від суспільного попиту.

РОЗДІЛ III. ПРИКЛАДИ РОБОТИ АПАРАТУ ДЕРЖАВИ ТА ЙОГО МЕХАНІЗМУ В КРАЇНАХ ЛІДЕРАХ

3.1 Іноземний досвід співвідношення апарату держави у Франції, Німеччині

Бундестаг - парламент Німеччини. Його представники організовані фракціями і з них потрібно обрати президента. Одне з найважливіших завдань Бундестаг - це обрання федерального канцлера та його підтримка на цій посаді, Затвердити його політику. Бундестаг може опублікувати заяву про відставку прем'єр-міністра - Не довіряйте йому. У цьому відношенні він подібний до інших парламентів. Не багато різниці у виборах канцлера в Німеччині, Великобританії та інших країнах. У демократичних країнах прем'єр-міністра призначає глава держави. У інших в парламентській демократії главу уряду завжди призначає глава Партії, яка може розраховувати на більшість у парламенті. Другим важливим завданням Бундестагу є законодавство. З 1949 по 9000 законопроектів було подано до парламенту та прийнято понад 6200 юридично. В основному це поправки до закону.

Згідно з Конституцією, Бундестаг (нім. Bundestag-Congress of Federal) є вища влада (вищий орган), що представляє німецький народ - важлива законодавча влада. Бундестаг - це найвища демократія Німеччини . Він відіграє ключову роль у системі державних органів влади, формування політичної волі. Тут зазвичай виражається багато різних речей, коли потрібно виступити проти позиції та обговорити найбільш актуальні питання. Основною за словами самих німецьких громадян, метою парламенту є «Національний форум».

Федеральний канцлер відіграє ключову роль у виконавчій владі. Федеральний канцлер - єдиний обраний член федерального уряду в якому конституція надає право обрати міністра найважливішим керівником політичного інституту. Крім того, канцлер приймає рішення щодо кількості міністерств та їх числа. Він має здатність інструктувати, тобто право вирішувати основний напрямок державної діяльності. Через ці повноваження прем'єр-міністр має цілу купу інструментів управління, еквівалентна владі президента президентської республіки.

У Німеччині суд займає особливе місце в політичній системі та механізмі державного апарату. Виявляється, судові установи цієї країни є часткою структури політичної системи та щоденної громадської практики життя. У Німеччині на 1 мільйон жителів припадає понад 200 суддів (Англія - 51, Італія - 101, Швеція-100). У Німеччині використовуються дві третини коштів на підтримання законності та правопорядку проводиться в суді, тоді як в інших європейських країнах суд отримує приблизно третину цих коштів.

Однією з характеристик державного апарату у Франції є відсутність верховного голови (подвійної голови). Це пояснюється особливістю конституційного ладу уряду П'ятої республіки, яка є формою президентської парламентської республіки. Тому державними установами керує особисто Президент, Прем'єр-міністр та Міністри Республіки, а колективним управлінням - уряд. Президент і прем'єр-міністр, як політичні лідери, як вищий адміністративний орган управління державними установами у таких формах.

У французькому механізмі державного управління особливе місце займає адміністративна служба, керована президентом (служба Єлісейського палацу) та прем'єр-міністром (служба Матіньона). Основними структурними підрозділами Президентського палацу є Генеральний секретаріат і Кабінет Міністрів (традиційно називаються цивільними будівлями) та військовий персонал, що складається з військових будівель.

Апарат прем'єр-міністра поділяється на а) керівні служби (Кабінет прем'єр-міністра і генеральний секретаріат уряду) є сполучною ланкою між прем'єр-міністром і урядовим апаратом; б) спеціальні служби (Управління у справах публічної служби, Національна школа адміністрації, Управління офіційних видань і т.д.) знаходяться при голові уряду, але керівництво ними не входить у функції.

Основною ланкою державного апарату є урядові міністерства. Французька міністерська система має багато специфічних характеристик. Кількість та повноваження міністерств і комісій не передбачені законом, вони є прерогативою

прем'єр-міністра, і прем'єр-міністр визначає його кількість при формуванні кабінету. Крім того, структура французького міністерства відрізняється. Кожне міністерство організоване відповідно до його відомчих положень, які включені до указу, виданого прем'єр-міністром на пропозицію відповідного міністра.

Конституція України передбачає створення нової установи для нашої країни - Вищої судової ради (такі ж самі інститути є в Іспанія, Італія, Франція та в деяких інших європейських країнах також є подібні установи). Основне завдання цієї установи - завершити процес відбору кандидатів у судді. Склад та діяльність Вищої судової ради описані у статті 1. Стаття 131 Конституції України.

Після Другої світової війни настав переломний момент у розвитку конституційного контролю. Кількість контрольних органів різко зросла, і з'явилися нові контрольні органи. Органи конституційного контролю, які існують лише в певних штатах (Австралія, США, Чехословаччина), запроваджені основними законами Греції, Іспанії та Італії.

Створено нові наглядові органи (генеральні контролери, народні правозахисники), а в багатьох країнах створені посади омбудсмена або навіть кількох уповноважених парламенту для контролю за дотриманням прав людини та верховенства закону у військовій галузі. Модель українського омбудсмена має свої особливості, але вона підкреслює національні умови моделі уповноваженого Верховної Ради, важливо не забувати про позицію української правової системи у західній правовій традиції.

3.2 Переваги та недоліки організаційної роботи механізму держави в провідних країнах Європи

Законодавча влада представлена державними структурами (дума, рада, шура, парламент тощо) (у деяких країнах, таких як Індонезія та Туркменістан, до неї також

входять парламентські установи), федеральними законодавчими органами та органами політичного самоврядування. Оскільки парламент вищого рівня прийняв закони, які зобов'язують представницькі органи нижчого рівня, було забезпечено безперервність дій. До парламенту примикають інші установи, які не належать до поняття парламенту (організації, що надають послуги палатам парламенту та його постійним комісіям, бухгалтерському інституту та уповноваженому з прав людини).

Органи у парламентарних республіках, як Індія чи Німеччина, національними установами керує уряд. Конституційна норма, яка надає президентові широкі повноваження, суперечить іншим нормам тієї ж конституції. Відповідно до цієї норми, президент повинен діяти лише за порадою уряду. Якщо він не має повторного підпису прем'єр-міністра, всі його дії є недійсний. (Правила проти підпису). У напівпрезидентських республіках інша ситуація. Буває, що існує «двоглова» виконавча влада - вона належить і президенту, і уряду (Франція та ін.).

Крім органів і посадових осіб, що відносяться до гілок влади, що примикають до них, державний апарат включає структури з особливим статусом. Іноді деякі з цих установ (виборчі комісії (суди), виборчі реєстри) призначаються як спеціальні відділи з правами голосу (у деяких країнах Латинської Америки), а іноді - наглядові повноваження (контролер, генеральний аудитор, генеральний прокурор тощо). У багатьох країнах існують омбудсмени з прав людини (Росія), забезпечення законності та правопорядку збройних сил (Німеччина), охорона навколишнього середовища (Канада) тощо.

У Франції президент відповідає за нагляд за конституцією. Він використовує арбітраж для забезпечення нормальної роботи органів державної влади та наступності країни. Він є гарантом національної незалежності, територіальної цілісності та дотримання міжнародних угод. Якщо з якихось причин президентство є вакантним або на прохання уряду, Конституційна рада заважає президенту виконувати його обов'язки абсолютною більшістю і зазвичай тимчасово делегує його спікеру президентського палацу, то тимчасово покладаються на голову Сенату, а якщо у нього в свою чергу виникнуть перешкоди до їх виконання - на Уряд.

Президент Німеччини не має реальних повноважень виконувати функції представницькі та церемоніальні. Прерогативою президента є право на помилування засуджених злочинців. Він стоїть над партіями та їхніми поточними політичними інтересами. Хоча функції федерального президента є представницькими, кожна політична партія Німеччини вважає, що якщо він буде обраний з усіх рангів, це матиме великий успіх.

Складна ситуація в Україні має як зовнішні загрози, так і нагальну потребу в глибоких реформах, тому потрібні швидкі та рішучі дії, що вимагає ефективною та єдиною країни. Крім того, політичні конфлікти не лише негативно вплинуть на імідж самих політиків, але й вплинуть на уявлення людей про демократичні цінності, які просувають ці політики.

Парламентська система може забезпечити більш якісну політичну систему, зробивши її більш представницькою та менш корумпованою. Факти довели, що президентська та напівпрезидентська системи з важливими президентськими повноваженнями здатні створювати та підтримувати законодавчі союзи, ніж очікувалося.

Парламентаризм допоміг би уникнути проблем, пов'язаних з фіксованими президентськими термінами. У президентських системах фіксований термін президентських повноважень може призводити до серйозних конфліктів і політичної безвиході, якщо президент нездатний сформувати коаліцію в парламенті або втрачає народну підтримку. Дійсно, конституції більшості країн, в тому числі і України, передбачають недостатньо можливостей відставити непопулярного президента. Президентський термін фіксований, а процедура імпічменту в парламенті застосовується лише в кількох конкретних випадках і вимагає підтримки переважної більшості депутатів. У багатьох випадках нездатність усунути слабкого президента в рамках конституції служила каталізатором військових переворотів і, в кінцевому підсумку, руйнування демократії (прикладом є події в Чилі в 1973 році і інших Латиноамериканських країнах в 1960-1980 рр.).

ВИСНОВКИ

Таким чином, в теорії держави і права існує поняття механізму держави та апарату держави. Цей механізм являє собою цілісну ієрархічну структуру організацій, що здійснюють функції і реалізують завдання, що стоять перед певною країною. Такі організації діють на основі єдиних принципів організації і роботи, а також загальних для всіх їхніх цілей.

Механізм сучасної держави – це заснований на єдиних, законодавчих закріплених принципах, розташовуючи необхідними матеріальними придатками у вигляді державних коштів, органів місцевого самоврядування, профсоюзів і підприємств, які функціонують і засновані на поділі влади із застосуванням механізму публічного і громадського контролю, які опосередковано реалізуються і функціонують.

Держава для виконання своїх функцій створює систему державних органів (механізм держави), які в сукупності утворюють державний апарат. Він являє собою належним чином організований, чітко злагоджений складний політичний механізм, який включає до свого складу численні і різноманітні органи. Кожен з органів має певну структуру, повноваження, завдання та цілі, на досягнення яких спрямована їх діяльність, і діє в строго певних рамках.

Під механізмом держави в державно-правовій науці розуміється заснована на єдиних, законодавчо закріплених принципах система державних органів, що реалізують завдання і функції держави.

Під механізмом держави в державно-правовій науці розуміється заснована на єдиних, законодавчо закріплених принципах система державних органів, що реалізують завдання і функції держави.

Активна взаємодія і суперечливі тенденції розвитку механізму і форми держави підкреслюють неоднозначність, багатогранність і діалектичність зв'язку цих стрижневих категорій державознавства, що відображають такі важливі інститути державної влади. Звідси випливає необхідність ретельного вивчення, моніторингу та

прогнозування розвитку механізму і форми держави з метою їх подальшого вдосконалення і оптимізації стосовно непростих умов сучасної Української держави.

Так, поділ влади між державними органами відбувається внаслідок розмаїття завдань, які державою соціально-політичних, економічних і інших завдань, що вирішуються в рамках єдиної державної влади. При цьому за кожним органом закріплюються певне коло завдань державної влади, відповідних його компетенції. Одностороннє ослаблення законодавчої, виконавчо-розпорядчої або судової діяльності з неминучістю веде до невиконання всього комплексу завдань держави.

Система і структура органів державної влади України, безумовно, змінюватиметься під впливом різних чинників. Важливо, щоб державний механізм якомога ефективніше працював на забезпечення прав людини і громадянина. Правова демократична держава проявляється насамперед у демократичному стилі роботи. Державна влада має бути діловою, скромною, моральною та відкритою для громадянського контролю.

Незалежно від того, який зміст вкладається в поняття і зміст механізму держави, його найважливішою і невід'ємною частиною незмінно виступають державні органи. Саме державні органи, незалежно від їхнього розуміння і тлумачення, заповнюють собою весь зміст і формують усю структуру механізму держави. Від кожного з них, узятого окремо чи разом з іншими державними органами, – від рівня їхнього розвитку, чіткості визначення сфери діяльності, компетенції, упорядкованості їхніх взаємин між собою і з недержавними органами й організаціями, що входять як структурні елементи в політичну систему суспільства, – у значній мірі залежить рівень розвитку й ефективності дій механізму держави.

Одним із найважливіших чинників побудови демократичної, соціальної, правової держави, формування громадянського суспільства є функціонування Парламенту – єдиного органу законодавчої влади, який за допомогою представництва різних верств населення здійснює агрегування, узгодження, артикуляцію та вираження інтересів усього народу щодо всіх сфер життя суспільства, держави, іноді інших держав та їх об'єднань.

Парламентська система, в порівнянні з напівпрезидентською, знизить ймовірність конфлікту всередині виконавчої гілки влади. Українці були свідками багатьох конфліктів між президентом і прем'єр-міністром (наприклад, Ющенко проти Тимошенко, Ющенко проти Януковича, Порошенко проти Яценюка). Однак причиною конфліктів не є нібито унікальна нездатність українців, а особливо їх лідерів, досягти згоди між собою.

Чим вищою буде якість української політичної системи, тим більша ймовірність того, що українці розглядатимуть її як легітимну і підтримуватимуть демократичні цінності в довгостроковій перспективі, і тим менше ймовірність приходу до влади популізму чи авторитарної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теория государства и права: учебник / под ред. В.К. Бабаева. – М.: Юристь, 2002. – 592 с.
2. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука. Н. М. Оніщенко. - К. : Юрінком Інтер. 2006. - 688 с.
3. Копейчиков, В.В. Механизм социалистического государства. М., 1968. С. 30.
4. Mamina O.I. About a place and a role of bodies of justice in the mechanism of the government // The Russian Justice. 2007. No. 3.
5. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А.М. Прохоров. М., 1986. С. 799.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка. М., 1964. С. 341.
7. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства. М., 2002. С. 262
8. Пікуля Т. О. Сучасний підхід до інтерпретації поняття «механізм держави» / Т. О. Пікуля // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2. – С. 46-54
9. Цыбулевская О.И., Милушева Т.В. Теория государства и права. Краткий курс лекций. Саратов, 2002. С. 48
10. Конституційне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / заг. ред. Ю.С. Шемшученко ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К. : Юридична думка, 2006. – Т. 2. – 2008. – 800 с.
11. Касаева Т.В. Роль государственных служащих в механизме современного Российского государства /под ред. В.Л. Кулапова. Саратов, 2011.
12. Головістікова А.Н., Дмитрієв Ю.А. Проблеми теорії держави і права. М: Ексмо, 2005. – 650 с.
13. Цвік М. В., Ткаченко О. В. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів]; За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків: Право, 2002. – 432 с.
14. Матузов Н. І. Теорія держави і права : навч. посіб. / Н. І. Матуюк. А. В. Малько. - К. :МАУП. 2004. -218 с.

15. Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави і права: модульний курс: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 264 с.
16. Оборотов Ю.М. Теорія держави і права (прагматичний курс) : екзаменаційний довідник. Одеса, 2004. 184 с.
17. Государственное управление: Основы теории и организации / Под ред. В.А. Козбаненко. – М. – 2000. – С. 646.
18. Современный словарь иностранных слов. — 4-е изд., стер. — М.: Рус. яз., 2001. — 624 с.
19. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Нац. Акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана; редкол. Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. — К. : Укр. енцикл., 2003. — Т. 5 : П —С. — 736 с.
20. Дніпров О. Спеціальні принципи функціонування виконавчої влади. Видавництво Львівської політехніки. № 884 (2017). С. 108–112 URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2018/jun/13327/18.pdf> (дата звернення: 15.07.2019)
21. Наумов С.Ю., Мордовець А.С., Касаева Т.В. Общая теория государства и права : учебник. Саратов : Саратовский социально-экономический институт (филиал) РЭУ им. Г.В. Плеханова, 2018. 392 с.
22. Ведерніков Ю.А. Теорія держави і права : підручник. 3-є вид. перероб. і допов. Дніпро, 2016. 480 с
23. . Саміло Г.О. Теорія держави і права : навчальний посібник. Запоріжжя, 2010. 348 с.
24. Гончаров В. В. Принципы организации и деятельности органов государственной власти в Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / В. В. Гончаров ; Дагестан. гос. ун-т. — Махачкала, 2005. — 26 с.
25. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. – К.: Ваіте, 2015. – 392 с.
26. Michel de Villiers, Armel le Divellec. Dictionnaire du droit constitutionnel. — 6 edition. — Paris, 2007. —P. 236–237.

27. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. — К., 1999. —Т. 2. — С. 500
28. Прело Марсель. Конституционное право Франции / пер. с фр. — М., 1957
29. Федерализм: Энциклопедический словарь / Э. Б. Агаев, Р. В. Архипов, И. П. Барабанов и др.; Ин-т экономики РАН – М.: ИНФРА-М, – 1997. – 288 с.
30. Юридична енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія, 1998. – Т. 1. – 672 с.
31. Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Вид. дім «Ін-Юре», 2002. – С. 18–20
32. Мальцева Є.В. Теоретико-правові засади сутності виконавчої / Мальцева Є.В.// Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 25 (64). - 2012. - № 2. - С. 80-87
33. М., Марочкин И. К. Органы судебной власти в Украине / Ю. М. Грошевский, И. К. Марочкин. – К. : Ин Юре, 1997. – 20 с.
34. Коментар до Закону України «Про судоустрій України» / За заг. ред. В.Т. Маляренка. – К.:Юрінком Інтер, 2003. – 464 с.
35. Юзікова Н.С. Судові та правоохоронні органи України: Навч. пос. – Вид. четверте, перероб. і допов. – К.: Істина, 2006. – 320 с.
36. Поляков М.П., Федулов А.В. Правоохранительные органы Российской Федерации: Пособие для сдачи экзамена. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Юрайт-Издат, 2005. – 187 с.
37. Нечипорук С.В. Конституційні засади організації та функціонування судової влади в Україні (питання теорії і практики). – Дисертація на здобуття к.ю.н. за спеціальністю 12.00.02 – Київ, 2011. – 225 с.
38. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства: учебник для вузов. - Москва: Норма: НИЦ ИНФРА-М, 2018. 560 с.
39. Ракул О. В. Теоретичні засади удосконалення діяльності державного апарату України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / О. В. Ракул; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2010. – 17 с
40. Административное право: учебник / под ред. Л.Л. Попова, М.С. Студеникиной. - 2 е изд., перераб. и доп. - Москва: Норма: ИНФРА-М, 2018. 704 с.

41. Теория государства и права: учебник / Кол. авт.: отв. ред. А. В. Малько. 2-е изд., стер. М.: КНОРУС, 2007. 400 с